

KOSÁRY DOMOKOS TÖRTÉNELEMVERSENY, 2025-2026.

11. évfolyam számára

2. Regionális forduló

Kedves Versenyző!

Köszöntünk a Magyar Nemzeti Múzeum tárgyaival kapcsolatos felületen! A következőkben Batthyány Lajos kivégzéséről és akkor viselt mellényéről és a 19. századi díszmagyar női viseletről tudhatsz meg többet. Légy figyelmes, mert apró részletekben rejlik a lényeg!

Sikeres felkészülést kívánunk!

A Magyar Nemzeti Múzeum Tudásközvetítő Főosztályának csapata

Magyar Nemzeti Múzeum
Közyűjteményi Központ

MAGYAR
NEMZETI
MÚZEUM

A tárgy, mint forrás

A múzeumban őrzött műtárgyak, emlékek lényeges információkat hordoznak magukban, „mesélnek” a múltról, a környezetünkről. A műtárgyak alapos vizsgálata és megfigyelése lehetővé teszi számunkra a történelem sokoldalú megismerését. A ruha mesélhet egykori viselője társadalmi hovatartozásáról, vagyonáról, kiváltságairól, a korszak divatjáról. De egy kard is számtalan titkot rejthet magában: milyen anyagból készült, típusa választ adhat arra, hogyan harcolhattak vele, megtudhatjuk ki viselte, hadakozásra használták, vagy egy főúr kiegészítője volt, díszítése pedig az adott korszak fegyverkovácsainak és ötvöseinek szakértelméről árulkodhat, de tetten érhetjük rajta az éppen divatos motívumvilágot, és műveltséget is. Azonban a tárgy önmagában nem árul el mindent magáról, az általa hordozott kód „feltörésében” segítenek a kiállítások feliratai, a tárlatvezetők és a múzeumpedagógusok.

© A tananyag, a felhasznált képek és a szövegek a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonát képezik.

Batthyány Lajos gróf golyóval átütött mellénye, 1849

Az első felelős magyar kormány miniszterelnökét az 1848–49. évi szabadságharc leverését követően a teljhatalommal felruházott osztrák katonai parancsnok, Haynau végeztette ki 1849. október 6-án este 6 órakor, egy évvel a bécsi forradalom után a pesti Újépület udvarán. Batthyány Lajos gróf kivégzésének színhelye még aznap este emlékhellyé vált, midőn az egyik közeli fára valaki egy mécsest akasztott fel, így fejezve ki megrendülését és tiszteletét a miniszterelnök iránt – valahol ott, ahol ma a Batthyány örökmécses áll. A képen a fehér piké mellény golyó ütötte lyukakkal látható, melyet gróf Batthyány Lajos viselt kivégzésekor.

Batthyány Lajos gróf golyóval átütött mellénye, MNMKK Újkori Főosztály, Textilgyűjtemény

Batthyány hűséges hitvese, gróf Zichy Antónia a siralomházban tett utolsó látogatásakor egy kis hegyes tört csempészett be férjének, mellyel Batthyány a kivégzését megelőző éjszakán öngyilkosságot kísérelt meg, hogy elkerülje a megalázó akasztást. Batthyány a becsempészett törrel éjszaka takaróját fejére húzva az örök jelenlétében – kik az egészből semmit nem vettek

észre – egy jajszó nélkül először saját szívébe szúrjon, majd felvágja karján és nyakán az ütőeret. De az önmagán ejtett sebek nem bizonyultak végzetesnek. Reggel ugyan vérbe fagyva találták, de nem halt meg. A kis kés nem volt elég hosszú és éles. Ám a kegyetlen hatalom az eredeti ítéletet mindenáron keresztül akarta vinni. Anton Bee, osztrák törzskari főorvos Batthyány sebeit gyorsan bekötözte, majd az orvosok különféle izgatószerekkel estére olyan állapotba hozták, hogy saját lábán ment ki a vesztőhelyre. Végül megkönnyebbülten látta, hogy az udvaron nem áll akasztófa. Az ítéletet golyó általi halálra változtatták. Batthyány maga vezényelt tüzet a kivégző vadászoknak: „*Éljen a haza!*” – ezek voltak utolsó szavai. A golyó általi kivégzést három katona hajtott végre: mind a három golyó talált, melyből kettő a mellkasát érte. Ezek nyomai jól láthatóak a mellényen.

A kivégzéskor viselt mellényét özvegye ajándékozta a Magyar Nemzeti Múzeumnak, melyet a mai napi megtekinthetnek a látogatók a Magyarország Története II. 14-es termében.

Női díszmagyar viselet, 1867

A képen látható magyar hagyományokat követő kék selyembársony díszruha 1867-ben készült I. Ferenc József koronázására. Az udvari előírásoknak megfelelő szoknya hosszú uszályát gazdag fémszálalás hímzés borítja, mely búzakalászokat és szőlőleveleket mintáz. A női díszmagyarhoz ruhaderék, szoknya, kötény és fátyol tartozott. Fémszálalás hímzéssel készült köténye és a főkötőhöz illesztett fátyla is. A ruhát kisebb átalakítások után IV. Károly koronázásán Szécsenyi Gabriella viselte.

Női díszmagyar viselet, 1867, MNM KK Modernkori Főosztály, Textilgyűjtemény

A díszruha tükrözi a nemzeti identitást. A koronázásokon a magyar főnemességet reprezentálta, az 1848–1849-es forradalom alatt a zsinóros öltözet a polgárság és a hétköznapi viseletévé is vált. Az 1860-as években jött igazán divatba, kifejezve a nemzethez tartozást úgy, hogy az öltözet közben a passzív ellenállás eszköze lett. A magyar szabású díszruhák egyszerűbb változata hétköznapi öltözetként is megfelelt az előkelők és a polgárok számára is. 1867-ben két rendkívül fontos eseményt élhettek át elődjünk, a kiegyezést és I. Ferenc József koronázását. Ezek hatására megszűnt javarészt a passzív ellenállás és legtöbbször elhagyták a nemzeti viseletet és a nemzetközi divat szerint öltözködtek.